

ELVERUM
KOMMUNE

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum 2023 - 2027

Godkjent i kommunestyret 30. august 2023

Forord	4
Sammendrag	5
1 Bakgrunn	7
1.1 Plangrunnlag for tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling	7
1.2 Formålet med planen	7
1.3 Planprosessen.....	8
1.4 Evaluering av forrige plan.....	8
1.5 Status og utviklingstrekk – lokalt og nasjonalt	9
1.5.1 Bidrag til folkehelse og livskvalitet	9
1.5.2 Definisjoner og klargjøring av begreper	9
1.5.3 Særskilte utviklingstrekk og nasjonale råd	10
1.5.4 Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – noen aktuelle forhold	12
2 Mål og strategier	15
2.1 Innledning.....	15
2.2 Idrett – Mål og strategier	16
2.3 Fysisk aktivitet – Mål og strategier.....	18
2.4 Friluftsliv – Mål og strategier.....	20
2.5 Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv – Mål og strategier.....	22
3 Organisering og gjennomføring	25
3.1 Generelt.....	25
3.2 Gjennomføring i henhold til mål	26
4 Finansiering	28
5 Forhold til statlige/regionale planer/føringer	30
5.1 Globale og nasjonale føringer og forventninger	30
5.1.1 FNs bærekraftsmål.....	30
5.1.2 Kulturdepartementets føringer	30
5.1.3 Klima- og miljødepartementets og Miljødirektoratets føringer.....	31
5.1.4 Helse- og omsorgsdepartementets og Helsedirektoratets føringer	31
5.1.5 Nasjonal handlingsplan for fysisk aktivitet.....	31
5.1.6 Sentrale lover og forskrifter	32
5.2 Regionale føringer – Innlandet fylkeskommune	32
5.2.1 Innlandsstrategien 2020-2024 – Eventyrlige muligheter	32
5.2.2 Regionale planer - Innlandet fylkeskommune.....	32

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

5.2.3	Kulturstrategi for Innlandet, 2022 – 2026 - Innlandet – best på kultur	32
5.2.4	Handlingsplan for seksjon idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, 2023-2028	32
5.3	Idrettens egne føringer – idrettspolitisk dokument	33
5.3.1	Idrettspolitisk dokument	33
5.3.2	Norges Idrettsforbunds bærekraftstrategi	34
6	Kommunikasjon	35
	Kilder	36
	Vedlegg	36

Bilde: Aktivitetsparken ved Elverum Ungdomsskole

Forsidebilder: Simen Skari, Simen Sveen, kommunalt bildearkiv.

Forord

I Kommunal planstrategi for Elverum inngår revisjon og oppdatering av den strategiske planen for Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Med det som utgangspunkt er planen revidert og oppdatert gjennom planarbeid som har foregått 4. kvartal 2022 og 1. halvår 2023. Planarbeidet har skjedd med kommunestyrekomité for vekst- og utvikling som styringsgruppe. Komitéen ble gitt følgende mandat av kommunestyret i kommunestyresak KS 095/22 pr. 21.09.2022:

1. Prosessen for å fornye Strategisk plan: «Plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2023 - 2027» iverksettes.
2. Kommunestyrekomité for vekst og utvikling gis mandat til å igangsette og være styringsgruppe for arbeidet med rullering av «Plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2023 - 2027».
3. Samfunnsutviklingsstaben v/rådgiver Rolf Storsveen har ansvaret for å være prosessleder og sekretariat for planprosessen. Samfunnsutviklingsstaben står fritt til å anvende tilgjengelige ressurser som finnes innenfor staben samt ressurser i øvrige berørte sektorer og staber i kommunen for å gjennomføre planprosessen.
4. Det tilligger komiteen som styringsgruppe å vurdere effektiv og hensiktsmessig gjennomføring av planprosessen, inkludert hvordan representanter for aktuelle parter i gjennomføring av planen samt mottakere av tjenester som følge av planen skal medvirke.
5. Forslag til Strategisk plan: «Plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2023 - 2027» skal framlegges for kommunestyret for godkjenning innen 1. mars 2023.

Den strategiske planen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Elverum kommune skal være et styringsdokument for lokalsamfunnets arbeid innenfor fagområdet for perioden 2023 – 2027. Planen er forankret i kommuneplanens samfunnsdel, og danner grunnlag for årlige vurderinger, prioriteringer og målretting av arbeidet som tas inn i og beskrives i Handlings- og økonomiplanen med virksomhetsplan og årsbudsjett. Planen er også basert på statlige og fylkeskommunale føringer. Det er videre et krav fra Kulturdepartementet om at alle kommunene må ha en kommunal plan som grunnlag for tildeling av spillemidler til idretts-, nærmiljø- og friluftsanlegg.

Medarbeidere i kommunen Samfunnsutviklingsstab har utarbeidet planen basert på dialog med og styringssignaler fra vekst- og utviklingskomitéen. For å sikre referanser, innspill og medvirkning fra de målgrupper planen i særlig grad retter seg mot, så har det vært samlet innspill fra:

- Idrettslagene v/Elverum Idrettsråd.
- Ungdomsrådet.
- Norges jeger- og fiskeforening, Hedmark (NJFF/H).
- Den norske turistforening Finnskogen.
- Høgskolen i Innlandet.
- Innlandet fylkeskommune.
- Fellesutvalget samfunnshus og grendehus i Elverum.
- Østerdal skyttersamlag.

Planen har vært ute på høring i 7 uker og innen høringsfristen ble mottatt 4 høringsuttalelser. Aktuelle innspill er innarbeidet og høringsinnspillene og planen ble sluttbehandlet i Kommunestyrekomité for vekst og utvikling i møte 17. 08.2023. Planen framlegges for kommunestyret til godkjenning i møte den 30.08.2023.

Elverum, 17.08.2023

Ingrid Hvidsten Gabrielsen, komitéleder
Kommunestyrekomité for vekst og utvikling

Sammendrag

Elverum kommune har utarbeidet strategisk plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv for perioden 2023 – 2027. Planen er godkjent av kommunestyret i møte 30. august 2023. Planarbeidet er gjennomført med kommunestyrekomité for vekst og utvikling som styringsgruppe. Samfunnsutviklingsstaben har forestått planarbeidet.

Planen redegjør for mål og strategier frem mot 2027 på prioriterte områder – disse er:

- **Idrett** – med følgende mål som ønsket tilstand i 2027:
 1. I Elverum deltar alle innbyggere som ønsker det - barn, unge, voksne og eldre – i organisert idrett. Breddeidrett, i betydningen bred deltakelse fra befolkningen i organisert idrett, er ønskelig – 30% av innbyggerne er medlem av ett idrettslag.
 2. I Elverum er det et mangfold av muligheter for idrettsutøvelse – individuelt eller i lag.
 3. I Elverum er minimum 15% av befolkningen aktive idrettsutøvere.
 4. I Elverum er det tilrettelagt for toppidrettsutøvelse innen utvalgte idretter. Ambisjonen for 2027 som følge av toppidrettsutøvelse er:
 - 4.1 20 norske mestre.
 - 4.2 Rekruttering til 5 forbundslag på nasjonalt nivå.
- **Fysisk aktivitet** – med følgende mål som ønsket tilstand i 2027:

Hele Elverums befolkning har, så sant mulig, en form for fysisk aktivitet daglig og ukentlig. Minimum fysisk aktivitet tilsvarer:

 1. Voksne: Fysisk aktive i minimum 150-300 minutter med moderat intensitet eller 75-150 minutter med høy intensitet per uke, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet.
 2. Barn og unge: Fysisk aktivitet; barn 1-5 år minimum 180 minutter hver dag, 6-17 år minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og intensiteten både moderat og hard.
- **Friluftsliv** - med følgende mål som ønsket tilstand i 2027:
 1. I Elverum har innbyggere og tilreisende mulighet til å kunne drive alle vanlige og kjente former for friluftsliv som naturforhold, klima og lovverk gir rom for.
 2. Elverums befolkning deltar i friluftslivsaktiviteter (jfr. definisjon) i et omfang tilsvarende:
 - **Barn og unge (inntil 25 år)** – mer enn 50% av befolkningen i gjennomsnitt 2 ukentlige aktiviteter eller mer.
 - **Voksne** - mer enn 30% av befolkningen i gjennomsnittlig 1 ukentlig aktivitet eller mer.
- **Anlegg** - med følgende mål som ønsket tilstand i 2027:
 1. Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum, som er delfinansiert med spillemidler fra Norsk Tippings virksomhet, er vedlikeholdt og driftes i henhold til en oppsatt standard/krav (jfr. anleggsliste).
 2. Anlegg som ikke er i bruk og/eller ikke kan vedlikeholdes er sanert. (jfr. anleggsliste).
 3. Det er planlagt for, og om mulig realisert investering i følgende anlegg:
 - Svømmehall i henhold til kravspesifikasjoner.
 - Fylkesidrettsplassen som tilrettelagt møteplass for egenorganiserte aktiviteter for ungdom.
 - Skianlegg som tilfredsstillende nasjonale krav.
 - Tilstrekkelige arealer for fysisk aktivitet ved skoler og boligområder.
 - Friluftsanlegg: Skilting og merking av turstier, skiløyper, sykkelruter, rasteplasser, gapahuker brygger for bading, kajakkutsetting m.m. som viktige anlegg som gjerne har lave investeringskostnader, men med betydelig effekt.

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

I planen beskrives for øvrig bakgrunn for planen og dens innretning, beskrivelse av organisering og gjennomføring av arbeidet, finansiering, forholdet til statlige og regionale planer og føringer samt nødvendig kommunikasjonsarbeid.

Den strategiske planen er grunnlag for de årlige prioriteringer som gjøres ved kommunens rullering av Handlings- og økonomiplan med virksomhetsplan og årsbudsjett, og den er grunnlag for samarbeid med frivillig sektor, lokalt næringsliv og regionale myndigheter.

Bilde: Det går unna i svingene i aktivitetsparken.

1 Bakgrunn

1.1 Plangrunnlag for tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling

Elverum kommune har planverk som bidrar til å fylle vesentlige roller kommunen har:

1. Tjenesteproduksjon for innbyggerne.
2. Forvaltningsmyndighet.
3. Samfunnsutvikler.

Dette planverket redegjør for mål og strategier for å nå mål som folkevalgte beslutter at lokalsamfunnet skal ha. Planverket fordeler seg med en samlet kommuneplan – med samfunnsdel og arealdel – for det langsiktige perspektivet (10-20 år), strategiske planer/kommunedelplaner på utvalgte områder for å spesifisere kommuneplanens ambisjoner (4-10 år), samt for kommuneadministrasjonens del: Handlings- og økonomiplan i 1-4 års perspektivet med tiltak og aktiviteter (tjenesteproduksjonen). De strategiske planene/kommunedelplanene er planer for hele kommunen som samfunn på det aktuelle fagområdet. Det betyr at både kommuneadministrasjonen, kommunale selskaper, frivillig sektor, næringsliv o.a. kan bidra til gjennomføringen, slik at mål nås.

De strategiske planene/kommunedelplanene for Elverumsamfunnet er fordelt på 6 samfunnsområder ([se planstrategien](#)): 1. Klima og energi; 2. By- og bygdeutvikling; 3. Samferdsel og infrastruktur; 4. Verdiskaping og næringsutvikling, 5. Natur, kulturmiljø og landskap; 6. Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø.

En av planene innenfor samfunnsområdet «Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø» er denne strategiske plan som håndterer prioriterte mål og strategier innenfor området: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Denne avgrensingen og prioriteringen er gjort fordi bevisste mål og strategier i lokalsamfunnet på dette fagområdet er av stor betydning nettopp for alle innbyggeres «helse, livskvalitet og oppvekstmiljø».

1.2 Formålet med planen

I kommuneplanen - Elverum mot 2030, framholdes bl.a. følgende overordnede mål: «Elverum skal være et godt og sunt sted å leve, med aktive, glade og friske innbyggere» og «Barn og unge skal ha et godt tilbud på fritiden.» Planen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er utviklet for å bidra til disse målene i kommuneplanen. Planen skal ivareta fellesskapets interesser på området, og være styrende grunnlag for tjenesteproduksjon i kommunens organisasjon, for særskilte konkrete tiltak som vil kunne være mulig å gjennomføre samt for virksomheten i frivillige organisasjoner og andre samarbeidspartnere.

Planen markerer hensynet til fysisk aktivitet som viktig for kommunens folkehelsearbeid. Dette hensynet skal ivaretas i samfunns- og arealplanlegging, på ulike nivåer og i ulike sektorer i samspill med privat og frivillig sektor, og kommer derfor også til uttrykk i en rekke øvrige planer kommunen har på aktuelle fagområder. Bedre tilrettelegging for fysisk aktivitet og en mer aktiv befolkning, vil gi viktige bidrag til oppfyllelse av folkehelsemålene, samt kommunens overordnede mål. Dette innebærer universelle tiltak rettet mot hele befolkningen på arenaer som favner alle, som barnehage, skole, arbeidsplass, eldreomsorg, transport, nærmiljø og fritid. Samtidig legges det til rette for målrettet innsats mot ulike grupper i befolkningen som trenger tilpasset oppfølging.

1.3 Planprosessen

Planarbeidet startet opp høsten 2022 under ledelse av ei styringsgruppe bestående av Kommunestyrekomité for vekst og utvikling – jfr. mandat fra Kommunestyret. Det faglige arbeidet ble koordinert av Samfunnsutviklingsstaben v/rådgiver Rolf Storsveen. Det ble innledningsvis sendt ut et skriv til sentrale lag/foreninger og berørte aktører, der det ble bedt om innspill til planen. Det har også vært samarbeid med utvalg internt og eksternt. Videre har det vært dialog med eksterne og interne ressurspersoner fortløpende etter behov i planprosessen.

Planforslaget er særlig utarbeidet på bakgrunn av Kommuneplanen for Elverum kommune. Andre sentrale dokument har vært Kulturstrategi for Innlandet, Innlandet fylkeskommune sin handlingsplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, 2022 – 2030 og ny nasjonal handlingsplan for fysisk aktivitet - Sammen om aktive liv, 2020–2029. Ved utarbeidelsen har Kulturdepartementet sin veileder, Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet vært nyttig. Kommunens planstrategi med bl.a. disposisjonsmal for strategiske planer ligger til grunn.

1.4 Evaluering av forrige plan

Forrige plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv ble vedtatt av kommunestyret i juni 2014. Planen vurderes å ha vært et godt styringsverktøy for kommunens arbeid innen fagfeltet. Det har blitt gjennomført planlagte tiltak innen alle fokusområder i planen, og planen har vært førende for arbeidet innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i kommunen gjennom årene siden 2014.

Relativt god måloppnåelsen hadde ikke vært mulig uten ekstra midler som har kommet i planperioden. Flere av tiltakene fra forrige plan vil også ha fokus i den planen og planperioden som denne planen omhandler. Av prosjekter og tiltak med relevans til mål og strategier i den forrige planen kan nevnes:

- ✚ Utvikling av nærmiljøanlegg og da særlig rundt skoler - Lillemoen, Søbakken, Vestad, Hanstad, Sørskogbygda, Hernes og Ydalir skoler.
- ✚ Utvikling av møteplasser - Sagtjernet, Elverum Aktivitetspark og Ydalir.
- ✚ Spillemidler til Elverum i perioden 2014 til 2022:
 - Ordinære anlegg: Antall 38 - Totalt ca. 53 millioner kroner.
 - Nærmiljøanlegg: Antall: 37 - totalt ca. 7,5 millioner kroner.
 - Kulturbygg: Antall: 3 - totalt ca. 0,5 millioner kroner.
- ✚ Videreutvikling av statlig sikrede friluftsområder i samarbeid med enhet for vei/park/anlegg (Bergesjøen, Flishøgdraktene, Lisjøen badeplass, Pershagen og Sagtjernet P-plass).
- ✚ Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i samarbeid med enhet for arealplan og frivillige organisasjoner.
- ✚ Kartlegging av friluftslivets ferdselsårer. Et samarbeid mellom Elverum, Våler og Åsnes, initiert av fylkeskommunen. Danner grunnlag for merking av nærturstier.
- ✚ Etablert samarbeid med Finnskogen Friluftsråd med bl.a. «Friluftsskole».
- ✚ Bidratt til aktiviteter som «Sykle til jobben» og «Stolpejakt».
- ✚ Årlig markert «Mestere» med antall fra 23 på det meste til 9 på det minste.
- ✚ Bidratt i nasjonale prosesser for å forbedre og forenkle spillemiddelsystemet, både arbeid med bestemmelsene og utvikling av nytt dataverktøy.
- ✚ Bidratt med utvikling av fylkeskommunale planer for idrett og friluftsliv.
- ✚ Bidratt inn i planlegging av større arrangement som Landskytterstevne og NM-veka.
- ✚ Videreutviklet samarbeidet med paraplyorganisasjoner som Elverum Idrettsråd, Elverum turforening og DNT Finnskogen.
- ✚ Samarbeidet tett med Høgskolen i Innlandet.
- ✚ Deltatt i arbeidet med «Elverum som sykkelby».

1.5 Status og utviklingstrekk – lokalt og nasjonalt

1.5.1 Bidrag til folkehelse og livskvalitet

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv utgjør en betydelig del av vår nasjonale identitet, og betyr derfor også mye for vår identitet som innbyggere i Innlandet, Sør-Østerdal og Elverum. Idrettslige prestasjoner gir forbilder, stolthet, begeistring og bidrag til livets mening. Fysisk aktivitet og friluftsliv er dokumentert som sunt for kropp og sjel, og utgjør et betydelig element i folkehelsefilosofien. Teknologisk utvikling og velstandsutvikling fører med seg muligheter for betydelig grad av fysisk inaktivitet helt fra ung alder, med dokumenterte negative konsekvenser for helse. Fagområdet for denne planen har derfor også betydelige «berøringsflater» mot det samlede folkehelseperspektivet – jfr. kommunens egen strategiske plan: [«Folkehelsearbeid i Elverum – 2019 - 2023»](#).

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er i så måte et betydelig innsatsområde for lokalsamfunnet for å forebygge helseproblemer, redusere helserelaterte kostnader, skape trivsel og fremme livskvalitet og livsmestring.

Lokale idrettslag er møteplasser på tvers av generasjoner og sosiale skillelinjer, og skaper tilhørighet og attraktivitet til lokalsamfunn. Den organiserte, frivillige idretten bidrar ved å ta et betydelig samfunnsansvar, og har ambisiøse mål om å gi et godt aktivitetstilbud på alle ferdighetsnivåer, også for personer med funksjonsnedsettelse.

Egenorganisert fysisk aktivitet er i omfang den betydeligste fysiske aktivitet i befolkningen, og foregår gjerne i nærmiljøet, rundt skoler, i treningssentre, i klatrevegger, svømmehaller, på turveier, i løyper o.a.

1.5.2 Definisjoner og klargjøring av begreper

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er definerte områder i samfunnet. Under følger noen vesentlige begrepsavklaringer med referanse til Kulturdepartementets «Veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet»:

- **Fysisk aktivitet** - med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og aktiviteter preget av lek.
- **Idrett** defineres og forstås vanligvis som fysisk aktivitet i form av trening eller konkurranse innenfor rammene av den organiserte idretten.
- **Friluftsliv** - Klima- og miljøverndepartementet definerer friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturoplevelser.
- **Egenorganisert aktivitet** - Egenorganisert idrett og fysisk aktivitet drives fram av utøvere sjøl, hovedsakelig gjennom utøvelse av aktiviteten. Aktiviteten foregår hjemme, i naturen og i urbane miljøer, men også i spesialanlegg. Det er ingen krav til fast trening, medlemskap, konkurranser eller andre forpliktelser.
- **Idrettsanlegg** - I spillemiddelfordelingen opererer Kulturdepartementet med følgende klassifisering av idrettsanlegg: nærmiljøanlegg, ordinære anlegg og nasjonalanlegg. **Nærmiljøanlegg** er anlegg eller område for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder. Anleggene eller områdene skal være

fritt allment tilgjengelige for egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn og ungdom, men også for lokalbefolkningen forøvrig. Nærmiljøanlegg kan lokaliseres i tilknytning til et skoleanlegg eller idrettsanlegg. Nærmiljøanlegg skal ikke utformes for å dekke behovet for anlegg til organisert idrettslig aktivitet eller ordinær konkurransetidrett. Typiske nærmiljøanlegg er ballbenge/balløkke, turveier/turstier og ulike småanlegg. **Ordinære anlegg** er anlegg for fysisk aktivitet samt egenorganisert fysisk aktivitet. Her inngår idrettens tradisjonelle trenings- og konkurranselanlegg, friluftsanlegg som dagsturhytter, turveier og turløyper samt større anlegg for aktiviteter som for eksempel skateboard. De ordinære tilskuddsberettigede anleggstypene er i hovedsak nært knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet for den organiserte idretten. De tekniske krav til mål og utforming av anleggene tar utgangspunkt i konkurransereglene til det enkelte særforbund. **Idrettsparker** er områder med flere delanlegg samlet på samme sted.

- **Friluftsområder og friområder** - Begrepet «friluftsliv- og friområder» blir ofte brukt som fellesbetegnelser på grønne områder som er tilgjengelig for allmenn fri ferdsel. Friluftsområder er store, oftest uregulerte områder som omfattes av allemannsretten. Områdene benyttes til turliv, jakt, fiske, fysisk aktivitet og trening. I kommuneplanens arealdel er friluftsområdene oftest avsatt som landbruk, - natur og friluftsområde (LNF område). I reguleringsplansammenheng kan friluftsområder avsettes til spesialområder for friluftsliv (jfr. Plan- og bygningsloven §12-5, nr. 5). Friområder er et avgrenset område med spesiell tilrettelegging og opparbeiding for allmenhetens uhindrede rekreasjoner og opphold. Områdene er vanligvis ervervet, opparbeidet og vedlikeholdt av kommunen, og kan være parkanlegg, turveier, lysløyper, lekeplasser, nærmiljøanlegg og badeplasser. Inngrepsfrie naturområder i nærmiljøet, f.eks. koller, sletter og bakker kan også defineres som friområder.

1.5.3 Særskilte utviklingstrekk og nasjonale råd

Fysisk aktivitet er viktig i forebygging av en rekke plager og sykdommer som overvekt og fedme, type 2-diabetes, hjerte- og karsykdommer, muskel- og skjelettplager, enkelte kreftformer og psykisk uhelse.

Både for barn og voksne viser forskning entydig at fysisk aktivitet gir positive både forebyggende og behandlende effekter på psykisk og fysisk helse. Fysisk aktivitet bidrar blant annet til oppbygging av god benmasse, og forebygger utviklingen av hjerte- og karsykdommer. Videre kan fysisk aktivitet redusere risikoen for depresjon og redusere omfanget av depressive symptomer og angst (Folkehelseinstituttet, 2019).

For eldre bidrar fysisk aktivitet i tillegg til å forbedre kondisjon, muskelstyrke og balanse, hvilket er positivt for både ADL («Activity of Daily Living»), livskvalitet og selvhjulpenhet (Folkehelseinstituttet, 2019). Gjennomsnittlig er det kun ca. 30 % av den voksne norske befolkningen som oppfyller minimumsanbefalingene om fysisk aktivitet. Andelen har vært stabil over tid, men varierer med alder og utdanningsnivå (Folkehelseinstituttet (b), 2021). Barn og unge er mer fysisk aktive enn voksne, og de fleste 6 åringer i Norge oppfyller anbefalingene knyttet til et minimumsnivå for fysisk aktivitet. Andelen faller jo eldre barna blir, og blant 15-åringer er det kun halvparten som oppfyller anbefalingene.

Levekårsundersøkelsen for idrett og friluftsliv viser at nesten alle barn og unge driver med en eller annen form for trening. Her kommer det frem at det i 2020 er 88 % som trener minst en gang i uken, og kun 2 % trener eller mosjonerer aldri. I 2013 var det 83 % som trente en gang i uken og 8 % som

aldri trente. Fotball, jogging og styrketrening er noen av de mest populære treningsformene som over halvparten av de spurte oppgir å ha drevet med i løpet av de siste 12 månedene.

De fleste barn og unge (6-15 år) driver med friluftsliv, og den mest utbredte friluftslivsaktiviteten er korte fotturer i skog, mark eller på fjellet. Her svarte 92 % at de har vært på en slik tur det siste året, mot 89 % i 2013. I 2020 svarte 69 % at de hadde vært på lange fotturer, mot 57 % i 2013.

Gjeldende nasjonale råd for fysisk aktivitet

1. Fysisk aktivitet for barn og unge

Barn og unge bør være i fysisk aktivitet minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og intensiteten både moderat og hard.

2. Fysisk aktivitet for voksne og eldre

Voksne og eldre bør være fysisk aktive i minimum 150 minutter med moderat intensitet eller 75 minutter med høy intensitet per uke, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet.

Øvelser som gir økt muskelstyrke til store muskelgrupper bør utføres to eller flere dager i uken.

Eldre med nedsatt mobilitet, personer som er ustø, anbefales i tillegg å gjøre balanseøvelser og styrketrening tre eller flere dager i uken.

3. Fysisk aktivitet for gravide

Gravide bør delta i fysisk aktivitet av moderat intensitet i minst 150 minutter i uken.

4. Stillesitting – begrense tiden i ro

Tiden i ro bør begrenses, og stykkes opp med mer aktive perioder.

(Helsedirektoratet (b), 2019)

De nasjonale rådene anbefaler daglig fysisk aktivitet med moderat eller hard intensitet for barn og unge, og et ukentlig minimumsnivå for fysisk aktivitet med moderat eller høy intensitet for voksne, eldre og gravide. Videre anbefales det at tiden i ro begrenses, men det er per i dag ingen konkrete anbefalinger på antall timer.

Populære egenorganiserte aktiviteter er å gå, jogging, skiløping, sykling og trening på treningssenter. Blant ungdom har livsstilorientert sport, inkludert ekstrem sport, hatt stor vekst. Dette er aktiviteter som er drevet fram av ungdom, for ungdom. Eksempel her er brett- og luftidrettene, samt skateboard, sandvolleyball og frisbeegolf i nærrområder. For å legge til rette for disse aktivitetene er det viktig med attraktive anlegg i nærmiljøet og rundt skolene. Blant de inaktive oppgis årsakene å være mangel på motivasjon, tid samt oppfatningen om at trening og mosjon er kjedelig, som årsakene som trekkes fram for å forklare hvorfor de er fysisk inaktive. En dytt for å komme i gang, god tilgjengelighet til anlegg, og tilgang til trening som ikke koster for mye, er faktorer som bidrar til å redusere inaktivitet.

Andre utviklingstrekk som er viktige for fremtidig planlegging og tilrettelegging er:

- Stadig større del av befolkningen bosetter seg i tettbebygde strøk med de konsekvenser det har når det gjelder å tilby innbyggerne gode muligheter for å drive idrett og fysisk aktivitet.
- Norge vil i de kommende år få en økning i antall eldre, og mange eldre ønsker og har muligheten til å drive med trening og mosjon.
- Et kulturelt og etnisk mangfold i befolkningen kan ha innvirkning på aktivitetsomfang og ikke minst hvilke typer aktiviteter som oppfattes som attraktive.
- Samspill eller konkurranse mellom frivillige lag/foreninger, kommuner, private og kommersielle tilbydere av idrett og fysisk aktivitet.
- Økonomi – det vil si den enkelte persons/families økonomi og de begrensninger/barriere det kan være for deltakelse i idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Det vises forøvrig til den bakgrunnsdokumentasjon som er redegjort for i det oppgitte kildematerialet til denne planen, og som er fakta som bidrar til at denne planen har fokusområder, mål og strategier slik de er redegjort for i kapittel 2. Dette representerer i all hovedsak generell kunnskap på nasjonalt nivå som også gjøres gjeldende for Elverums befolkning.

1.5.4 Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – noen aktuelle forhold

Det foreligger ingen undersøkelser som gir spesifikke, objektive data som forteller særskilt om status/nåsituasjonen vedrørende idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum. Hvis vi stiller oss spørsmålet: «Hvordan står det til i befolkningen i Elverum hva angår idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv?» så må svaret basere seg på:

- ✚ Nasjonale data, statistikk og vurderinger som også gjøres gjeldende for Elverum - [Ung data 2021](#) – se særskilt kapittel 9; [Folkehelseprofil for Elverum](#) og [Innlandsstatistikk](#).
- ✚ Videre finnes [Kunnskapsgrunnlag om fysisk aktivitet blant befolkningen i Innlandet](#) – rapport fra Høgskolen i Innlandet per januar 2022.
- ✚ Lokale data som det kan utledes noe av for å gi et inntrykk – f.eks. medlemmer i idrettslag, friluftsansjoner o.a., folkehelsesdata m.v. Tall hentet fra Elverum Idrettsråd og Norges idrettsforbund (medlemsstatistikk).
- ✚ Subjektive vurderinger fra fagfolk, trenere, idrettslagsledere o.a.

Spørsmålet stilles fordi det vurderes som avgjørende å ha gode objektive data som grunnlag for faktabasert politikk, slik denne skal komme til uttrykk i mål og strategier på utvalgte fokusområder i planen.

Ser vi på faktorer som måles i Folkehelsebarometeret/Helsetilstand for Elverum og de faktorer som fysisk aktivitet har påvirkning på, ser vi at Elverum ligger noe over landsgjennomsnittet på indikatorene som viser andel av befolkningen med psykiske plager og som lider av fedme.

Idrettsregistreringen for 2022 viser totalt 41 idrettslag i Elverum. To av lagene er ikke aktive. Registrert medlemstall i 2022 for utøvere som er 19 år og yngre er 3089 medlemmer. Totalt antall medlemmer er 6252. Skytterlag kommer i tillegg. Elverum Turforening er i tillegg en betydelig frivillig aktør i Elverum, særlig med hensyn til løypekjøring og tilrettelegging for skigående på vinteren, årlig års med i størrelsesorden 1.000 betalende husstandsmedlemskap.

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

Ser vi på utviklingen i medlemstallene hadde idrettslagene i Elverum: 8.477 registrerte medlemmer i 2009, 7284 i 2019, 6208 i 2020, 6.663 i 2021 og da 6252 i 2022.

Sett over hele denne perioden har det totale medlemstallet sunket med over 2000 medlemmer. I perioden 2019 til 2022 ser vi en liten svingning i medlemstallet. En bekymring er at medlemstallet for yngre utøvere har sunket vesentlig de siste årene. Ser vi på et utvalg av kommunens idrettslag, ser vi utviklingen.

Nr		Totalt 2022	Totalt 2021	Totalt 2020	Totalt 2019	Totalt 2018	Totalt 2017	Totalt 2016	Totalt 2015	Frafall i %
1	Elverum Turn	251	242	293	581	716	422	599	805	83
2	Jømna Heradsbygd Fotball	61	55	75	139	112	99	88	79	73
3	Beak Ma Taekwondo Elverum	6	5	12	20	9	1	10	78	42
4	Friluftsklubben Orion	119	119	158	256	277	276	221	210	75
5	Elverum Taekwondo Klubb	64	67	69	112	118	121	80	64	97
6	Elverum Hopp	9	17	22	35	49	43	22	26	77
7	Elverum Fotball	856	921	1112	1565	2313	1473	1360	1350	83
8	Elverum Innebandyklubb	30	49	80	113	104	124	167	243	61
9	Elverum Svømming	170	177	236	311	318	349	364	395	75
10	Strandbygda Idrettslag	142	142	340	448	629	666	685	665	42
11	J/H Håndball	42	37	47	47	5	0	10	78	79
12	J/H Langrenn	36	32	62	62	61	60	70	5	52
13	Elverum Håndball	527	465	728	699	654	669	722	666	64
14	Hernes Idrettslag	160	161	315	253	261	263	500	446	51

Tabell: Noen utvalgte idrettslag i Elverum der barn og ungdom 6-19 år utgjør over 50% av medlemmene, samt frafallet av medlemmer i perioden 2015 – 2022.

Erfaring viser at idretten har opplevd et stort frafall i ungdomsalderen. Dette, i tillegg til et generelt større aktivitetstilbud i samfunnet, skaper konsekvenser for blant annet folkehelsen. I Elverum opplever idrettslag å ha svært stramme rammebetingelser, ledere i disse frivillige organisasjonene har kort funksjonstid, noe som gir liten grad av kontinuitet i lagenes styring og ledelse, samt at trenere/ lagledere har behov for kompetanseheving som bidrag til å holde på ungdommen i lagene. Koronapandemien 2020 – 2022 har gitt en knekk i medlemstilslutning for den organiserte idretten, så også i Elverum. Tydelige og forutsigbare planer og rammer for idrettens utvikling i kommunen, utviklet i samarbeid mellom idrett og kommune, vurderes å være viktigere enn noen gang, og vil være positive bidrag til reetablering og utvikling av den organiserte idretten.

Noen aktuelle data og dimensjoner med relevans for friluftslivet i Elverum viser (se tabeller under):

År	Antall medlemmer
2018	2 093
2019	2183
2020	2211
2021	2137
2022	2059

Tabell: Medlemmer i DNT Finnskogen (hvor Elverum inngår) 2018 -2022.

År	Brukere	Stolpebesøk	Totalt besøk DNT Finnskogen
2018	1500	30000	174000
2019	2544	45411	202222
2020	4263	95211	402039
2021	5093	113906	283311
2022	4486	82163	289873

Tabell: Brukere, stolpebesøk og besøk i DNT Finnskogens område – 2018-2022.

DNT har egen bærekraftstrategi for virksomheten med tre hovedambisjoner:

- ✚ DNT skal redusere friluftslivets fotavtrykk
- ✚ DNTs hytte- og rutenett skal være Norges mest bærekraftige ferie- og fritidstilbud
- ✚ DNT skal vær en tydelig stemme for friluftslivinteresser og vår felles naturarv

[DNT avlegger årlig bærekraftsrapport.](#)

Samlet sett dreier idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv seg i stort om å være bidrag for mennesker til god helse, livskvalitet og et godt liv, derved å være bidrag til å forebygge uhelse. Forebyggende arbeid er et vidt begrep som omhandler både å begrense uønsket utvikling og fremme ønsket utvikling for befolkningen. I dette tilfellet handler det om å anvende idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv til å fremme livskvalitet og mestring, og særlig søke å skape gode holdninger og vaner for dette i tidlig livsfase.

Det er mange enheter innenfor flere sektorer i kommunen som daglig møter barn og unge. Skole og barnehage har daglig oppfølging av barn i kommunen. I tillegg møter SFO, Kulturskolen og frivillige lag og foreninger mange av barna på fritiden. Tidlig innsats i arbeid med barn og unge kan være med på å redusere frafall i videregående skole og styrke unge gjennom det som erfaringsmessig viser seg å være en krevende ungdomstid for mange. Her kan idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv gjennomført på en klok måte spille en vesentlig rolle for menneskers velferd.

Elverum kommune har utarbeidet sin egen «Frivillighetsmelding». Denne utreder omfang og kår for det frivillige arbeidet i Elverum, og danner grunnlaget for en helhetlig frivillighetspolitikk for Elverum. Meldingen er et grunnlag for at det gjennom planverket kan legges til rette for stor grad av frivillig innsats og aktiv deltakelse fra frivillige i alle samfunnssektorer. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er en vesentlig del av samfunnet hvor frivillige organisasjoners innsats har svært stor betydning.

En utfordring framover vil være å videreføre en helhetlig tilnærming i kommunen for å gjøre rekreasjons- og friluftsområder, kommunens anlegg og nærmiljøet forøvrig tilgjengelige for alle.

For å utvikle gode møteplasser, nye anlegg og finne gode løsninger for drift og vedlikehold av disse, kreves helhetstenkning fra Elverumsamfunnet. En suksessfaktor vil være utvikling av samarbeidsrelasjoner mellom frivilligheten, private aktører (herunder også lokalt næringsliv) og det offentlige med kommune, høgskole, forsvaret og fylkeskommunen som representanter.

2 Mål og strategier

2.1 Innledning

Et overordnet mål i Elverum er: *Elverum skal være et godt og sunt sted å leve, med aktive, glade og friske innbyggere* (Kommuneplanen: Elverum mot 2030).

Målgruppen for denne planen er i prinsippet hele Elverums befolkning som ønsker og kan drive idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, med særskilt vekt på barn og unge. Hensikten med målene og strategiene er å vise veg for arbeidet på dette temaområdet i kommunen. Målene og strategiene må forstås som overordnede og skal være retningsgivende for prioritering av ressursinnsatsen.

Kommunens mål og strategier innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal legge grunnlaget for prioritering i tjenesteproduksjon og eventuelle særskilte tiltak i kommunens organisasjon, og kommer til uttrykk i den årlig rullerende Handlings- og økonomiplan (4 års perspektiv) med virksomhetsplan og årsbudsjett (1 år). Planen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal også bidra til samarbeid med de som ønsker å delta fra privat sektor (enkeltpersoner/familier, idretts- og friluftslivsorganisasjoner og andre i frivillig sektor, bedrifter, kirke/trossamfunn, andre) slik at disse kan utforme og gjennomføre sine tiltak og aktiviteter i tråd med planens mål og strategier.

For å bidra på veien fram til overordnede mål i kommunen, medvirker denne planen med et sett av mål og strategier innenfor områdene:

- Idrett
- Fysisk aktivitet
- Friluftsliv
- Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Målene og strategiene er redegjort for i det følgende.

Bilde: Sykling i sykkelpark er populært aktivitetstilbud.

2.2 Idrett – Mål og strategier

Mål 2027		8 strategier
<ol style="list-style-type: none"> I Elverum deltar alle innbyggere som ønsker det - barn, unge, voksne og eldre – i organisert idrett. Breddeidrett, i betydningen bred deltakelse fra befolkningen i organisert idrett, er ønskelig – 30% av innbyggerne er medlem av ett idrettslag. I Elverum er det et mangfold av muligheter for idrettsutøvelse – individuelt eller i lag. I Elverum er minimum 15% av befolkningen aktive idrettsutøvere. I Elverum er det tilrettelagt for toppidrettsutøvelse innen utvalgte idretter. Ambisjonen for 2027 som følge av toppidrettsutøvelse er: <ol style="list-style-type: none"> 20 norske mestere. Rekruttering til 5 forbundslag på nasjonalt nivå. 		<ol style="list-style-type: none"> Organisere arenaer for samarbeid mellom idrettsgrener og idrettslag for å stimulere kompetansedeling, utvikling og rekruttering. Legge til rette for at utøvelse av toppidrett i Elverum er motivasjonsfaktor for breddeidrett og fysisk aktivitet blant barn og unge. Stimulere til samlet, koordinert og vedvarende kommunikasjon mellom idrettslagene og befolkningen for å synliggjøre mangfoldet i idretten, bedre rekrutteringen, sikre medlemskap i idrettslagene og holde på medlemmene. Tilstrebe forutsigbarhet om rammevilkår og økonomi overfor idretten som sikrer god ledelse, trenerkvalitet og økonomistyring i klubb-/lagsdrift. Støtte opp om nye idretter og aktiviteter som det tas initiativ til å iverksette. Stimulere til samarbeid skolene i mellom, og mellom skolene og den organiserte idretten for å videreutvikle en samarbeidskultur fra grunnskole via videregående skole til høgskole - for å opprettholde og styrke idrettsmiljøet i Elverumsregionen. Legge til rette for en trygg og inkluderende idrettsopplevelse for barn og unge. Bidra til at nasjonale og internasjonale idrettsarrangement legges til Elverum.
<p>Indikatorer:</p> <ol style="list-style-type: none"> Medlemmer i idrettslag. Idretter som utøves i Elverum. Andel av befolkningen som er registrert som aktive utøvere i lag/idretter. <ol style="list-style-type: none"> Norske mestere. Rekrutterer til forbundslag. 		
<p>Status pr. 2023:</p> <ol style="list-style-type: none"> 29% 25 ??% 1: ?? 2: 3 	<p>Mål 2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> 30% 30 15% 1: 20 2: 5 	

Kommentar:

Mål og strategier for den samlede idrettsutøvelsen i Elverum (jfr. definisjon på idrett) baserer seg på at alle som ønsker det skal kunne drive idrett i organiserte former – dette representerer breddeidrettsperspektivet i [«idrettsglede for alle» - filosofien](#). Denne bredden utgjør fundamentet i en «pyramide» hvor toppidrett på nasjonalt/internasjonalt nivå med utgangspunkt i Elverum representerer toppen i «pyramiden».

De som ønsker det skal altså ha mulighet til å drive sine idrettslige prestasjoner så langt som mulig, og lokalt forankret toppidrett skal kunne være en inspirasjonskilde for andre. Målet om at alle som ønsker det skal kunne drive sin idrett, som bidrag til livskvalitet, mestring og livsutfoldelse, er et mål i seg sjøl. Ut fra denne bredden kommer toppidrett for de som ønsker og evner det, samtidig som breddeidretten sikrer et bredest mulig fundament for at flest mulig holder seg i aktivitet lengst mulig – til nytte for enkeltindividet, samfunnet og folkehelsen.

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

Det er vanskelig å finne en god indikator for breddeidrett da idrettsregistreringen ikke skiller på om en er medlem i flere lag. Det er likevel valgt som den beste indikator på breddeidrett å måle antall medlemmer i idrettslag. Videre er målet for 2027 firedelt (se over), ut fra følgende resonnement:

- ✚ Antall medlemmer i idrettslag/organisert idrett er vurdert som et egnet mål og en indikasjon på interesse og engasjement i befolkningen.
- ✚ Det vurderes som riktig å ha som mål at det er et mangfold av muligheter til å utøve idrett, individuelt eller i lag – antallet forskjellige idretter med tilhørende idrettsgrener som er mulig å utøve gjennom idrettslag vurderes som den beste tilgjengelige indikatoren.
- ✚ Andel av befolkningen som aktivt utøver en idrett vurderes videre som en tilgjengelig indikator på omfang av idrettslig aktivitet i lokalsamfunnet – indikatoren her er antall utøvere som årlig betaler lisens til Norges Idrettsforbund.
- ✚ Det er formulert som en del av målet innenfor idretten i Elverum at det skal tilrettelegges for toppidrettsutøvelse, som ett av flere mål med indikatorer på idrettslig aktivitet i lokalsamfunnet. Indikatorene som er valgt vises i tabell over.

Bilde: Fotball er viktig idrettsaktivitet for mange i Elverum.

2.3 Fysisk aktivitet – Mål og strategier

Mål 2027		7 strategier
<p>Hele Elverums befolkning har, så sant mulig, en form for fysisk aktivitet daglig og ukentlig. Minimum fysisk aktivitet tilsvarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> Voksne: Fysisk aktive i minimum 150-300 minutter med moderat intensitet eller 75-150 minutter med høy intensitet per uke, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet. Barn og unge: Fysisk aktivitet; barn 1-5 år minimum 180 minutter hver dag, 6-17 år minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og intensiteten både moderat og hard. 		<ol style="list-style-type: none"> Stimulere til fysisk aktivitet for barn og unge gjennom opplæring, holdningsdannelse og å avsette tid til fysisk aktivitet i barnehage og skole. Stimulere til fysisk aktivitet for voksne gjennom samarbeid mellom kommunen og arbeidsgivere i Elverum, for å drive opplæring og holdningsdannelse blant ansatte, slik at fysisk aktivitet blir en del av både arbeidsliv og fritid. Stimulere til at kommunen og frivillige lag/foreninger samarbeider og koordinerer lavterskelaktivitet for alle. Ivareta og prioritere tilgang til friområder og rekreasjonsområder, både i eksisterende boområder og i boområder under planlegging. Videreutvikle, vedlikeholde og samordne kommunens samlede nettverk av gang- og sykkelveger, turstier, sykkelruter, skiløyper o.a. som sikrer infrastruktur for lavterskel fysisk aktivitet. Bidra til å gjøre kjent digitale løsninger (applikasjoner) knyttet til aktivitet innen friluftsliv og lavterskel fysisk aktivitet som bidrar til å gjøre det attraktivt og enkelt å delta i aktivitet når det passer, og enklere for arrangører å gjennomføre (f.eks. Stolpejakt). Etablere en ordning/systematisk måling/undersøkelse for å kunne måle befolkningens fysiske aktivitet og utviklingen av denne over tid.
<p>Indikator: Daglig gjennomsnittlig og ukentlig fysisk aktivitet målt i minutter, for henholdsvis:</p> <ol style="list-style-type: none"> Barn og unge Voksne 		
<p>Status pr. 2023:</p> <ol style="list-style-type: none"> Voksenbefolkningens fysiske aktivitet: ?? Barn og unges fysiske aktivitet: ?? 	<p>Mål 2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> Voksne: 150 - 300 min. per uke. Barn og unge: 180 min. hver dag (1-5 år) og 60 min. hver dag (6-17 år). 	

Kommentar:

Per i dag er det ingen lokale målinger som forteller hvor nivået ligger i Elverum i forhold til 2027-målene listet over. Fram mot 2027 vil innbyggerundersøkelse/særskilte utvalgsundersøkelser i egen regi kunne være verktøy for å gi indikasjon på aktiviteten for Elverums befolkning. Kommunen har tilgjengelig verktøy for relativt enkelt å kunne gjøre målrettede undersøkelser blant utvalg/grupper av befolkningen, i dette tilfellet for å sjekke nivået på daglig og ukentlig fysisk aktivitet og utviklingen av denne. Med fysisk aktivitet forstås slik definisjonen redegjør for: «kroppslig bevegelse skapt av skjelettmuskulatur som resulterer i bruk av energi». For å tilfredsstillere minimumskravet (som er forankret i råd fra nasjonale helsemyndigheter) gjelder

.... for voksne slik som:

- Fysisk arbeid.
- Gå en tur – f.eks. til og fra jobb, en kveldstur, en lengre lørdags-/søndagstur o.a.
- En sykkelstur – i nærmiljø, til og fra jobb, en kveldstur, en lengre lørdags-/søndagstur o.a.
- Deltakelse i organisert og uorganisert idrett.

.... for barn og unge slik som:

- Gå en tur – f.eks. til og fra skole.
- Sykle – f.eks. til og fra skole.
- Benytte nærmiljø til lek og aktivitet ute.
- Deltakelse i organisert og uorganisert idrett.

Fysisk aktivitet i Norge er kartlagt nasjonalt gjennom en rekke ulike undersøkelser. Dataene fra disse spørreundersøkelsene tyder på at vi i dag beveger oss mindre i hverdagen enn tidligere. Vi bruker mer tid i bil, foran dataskjermer og er mer stillesittende på jobb enn før. Ut fra filosofien om at tidlig innsats gir gode holdninger og vaner, og virker forebyggende mot uhelse, så er barn og unge særskilt målgruppe innenfor området fysisk aktivitet. I tillegg er tilrettelegging for fysisk aktivitet for hele Elverum sin befolkning viktig og «enkelt å velge sunt» skal være en veiledende rettesnor – jfr. i denne sammenheng korresponderende mål som finnes i kommunens folkehelseplan.

Bilde: «Fritt fram» - kommunens ordning for utlån av utstyr til aktivitet.

2.4 Friluftsliv – Mål og strategier

Mål 2027		9 strategier
<p>1. I Elverum har innbyggere og tilreisende mulighet til å kunne drive alle vanlige og kjente former for friluftsliv som naturforhold, klima og lovverk gir rom for.</p> <p>2. Elverums befolkning deltar i friluftslivsaktiviteter (jfr. definisjon) i et omfang tilsvarende:</p> <p>2.1 Barn og unge (inntil 25 år) – mer enn 50% av befolkningen i gjennomsnitt 2 ukentlige aktiviteter eller mer.</p> <p>2.2 Voksne - mer enn 30% av befolkningen i gjennomsnittlig 1 ukentlig aktivitet eller mer.</p>		<p>1. Drive holdningsskapende arbeid og gjennomføre aktiviteter overfor barn og unge i barnehage og skole med sikte på å skape et positivt forhold til friluftsliv.</p> <p>2. Videreutvikle samarbeidet mellom kommunen, skolene og de frivillige friluftslivsorganisasjonene med sikte på å legge grunnlag for enkle aktiviteter i nærmiljøet til skoler og barnehager.</p> <p>3. Videreutvikle, og eventuelt etablere noen nye «signalaktiviteter» i kommunen som bringer folk ut og sammen om fysisk aktivitet og friluftsliv – a la «Ti på topp».</p> <p>4. Utrede og etablere samarbeidsløsninger mellom kommune og de frivillige organisasjoner, herunder friluftslivsorganisasjoner med sikte på å avlaste og effektivisere administrasjonsoppgaver i organisasjonene (jfr. Frivillighetsmeldingen)</p> <p>5. Etablere målrettet samarbeid innad i kommunen mellom NAV, Flyktningtjenesten og Elverum Læringscenter og friluftslivsorganisasjoner med sikte på å bygge kultur for fysisk aktivitet og friluftsliv for mennesker under integrering, på arbeidsmarkedstiltak og/eller trygd.</p> <p>6. Bidra til at kommune, idrettsråd og frivillige lag/foreninger deltar på felles planlegging- og samordningsmøter, kompetansetiltak og samlinger.</p> <p>7. Delta i interkommunalt Friluftsråd (Finnskogen Friluftsråd)</p> <p>8. Verne om grønne strukturer med varierte naturkvaliteter og arealer egnet for naturopplevelser, fysisk aktivitet og friluftsliv.</p> <p>9. Støtte opp om skilting og merking av ferdssåre for daglig fysisk aktivitet og aktiv forflytning i og mellom aktivitets- og friluftslivsområder.</p>
<p>Indikatorer:</p> <p>1. En systematisk beskrivelse av mulighetene for friluftsliv samt spørreundersøkelse blant folk.</p> <p>2. Indikatorer vedrørende befolkningens deltakelse i friluftsliv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medlemmer i DNT • Medlemmer speiderbevegelsen. • Medlemmer Elverum turforening • Jaktlisenser og fiskekort • Resultater fra utvalgsundersøkelser hvor befolkningen blir spurt. • Annet 		
<p>Status pr. 2023:</p> <p>1. ?</p> <p>2. ?</p>	<p>Mål 2027:</p> <p>1. se pkt 2.1 i mål</p> <p>2. se pkt 2.2 i mål</p>	

Kommentar:

Per i dag er det ingen lokale målinger som forteller hvor nivået ligger i Elverum i forhold til 2027-målene beskrevet over. Fram mot 2027 vil innbyggerundersøkelse/særskilte utvalgsundersøkelser i egen regi kunne være verktøy for å gi indikasjon på aktiviteten for Elverums befolkning. Det vurderes likevel som viktig og riktig å ha strategiske mål for området «friluftsliv» av den typen som vist over, så ønsker en å ta utfordringen med å utvikle en målemetodikk som viser hvordan Elverumssamfunnet ligger an i forhold til slike mål til enhver tid.

Friluftsliv har en viktig plass i vårt samfunn og våre kulturtradisjoner. En av de største utfordringene er å legge til rette slik at terskelen for å drive et aktivt friluftsliv og få de gode naturopplevelsene blir så lav som mulig. Frivillige friluftslivsorganisasjoner og frivillig aktivitet er en viktig arena der det er nettverk og hvor det skapes kontakt mellom generasjoner, mellom de som har aner i lokalsamfunnet i generasjoner og innvandrere og mellom mennesker fra forskjellige sosiale lag, fra forskjellige kulturer, med forskjellig livssyn, seksuell orientering og eventuell annen gruppetilhørighet.

Bilde: Elverum har store skoger med gode muligheter for alle typer friluftsliv.

2.5 Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv – Mål og strategier

Mål 2027	9 strategier
<ol style="list-style-type: none"> Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum, som er delfinansiert med spillemidler fra Norsk Tippings virksomhet, er vedlikeholdt og driftes i henhold til en oppsatt standard/krav (jfr. anleggsliste). Anlegg som ikke er i bruk og/eller ikke kan vedlikeholdes er sanert. (jfr. anleggsliste). Det er planlagt for, og om mulig realisert investering i følgende anlegg: <ul style="list-style-type: none"> Svømmehall i henhold til kravspesifikasjoner. Fylkesidrettsplassen som tilrettelagt møteplass for egenorganiserte aktiviteter for ungdom. Skianlegg som tilfredsstillende nasjonale krav. Tilstrekkelige arealer for fysisk aktivitet ved skoler og boligområder. Friluftsanlegg: Skilting og merking av turstier, skiløyper, sykkelruter, rasteplasser, gapahuker brygger for bading, kajakkutsetting m.m. som viktige anlegg som gjerne har lave investeringskostnader, men med betydelig effekt. 	<ol style="list-style-type: none"> Følge opp anleggsregisteret slik at anlegg i Elverum er oppdatert med riktige data i henhold til Kulturdepartementets retningslinjer. Sørge for at anleggslista gjennomgås i samarbeid med anleggseierne og at anlegg som kan/bør saneres blir vurdert og fortrinnsvis sanert. Utarbeide tilstrekkelig plangrunnlag for de prioriterte nye anlegg slik at beslutningsgrunnlag foreligger. Sørge for at bygging, oppgradering og vedlikehold av anlegg videreutvikler og styrker utviklingen av Elverum som utdannings-/studiested, bosted, arena for tilreisende og sted for næringsutøvelse. Stimulere lag og foreningers til samarbeid om bygging av nyanlegg og drift av eksisterende anlegg. Søke samarbeid med nabokommuner om regionale og nasjonale anlegg. Arbeide for at det i arealplanlegging/byplanlegging/områdereguleringer ivaretas og prioriteres områder for fysisk aktivitet og idrett, og særlig at nødvendige arealer for aktivitets-/idrettsanlegg avsettes der skoler og barnehager planlegges og bygges. Støtte lag og foreninger som søker og forvalter spillemiddelfinansierte anlegg med råd, veiledning og konkrete bidrag. Søke å utvikle idrettsanlegg i tilknytning til Terningen Arena som del av Forsvarets utvidede aktivitet i Elverum. Ta hensyn til bærekraftsprinsipper i planlegging og bygging av anlegg.
<p>Indikatorer:</p> <ol style="list-style-type: none"> Oppdatert anleggsliste Oppdatert anleggsliste med oversikt over anlegg ute av bruk. Oversikter og planer for anlegg eller anlegg er bygd. 	
<p>Status pr. 2023:</p> <ol style="list-style-type: none"> Se oppdatert anleggsliste Se oppdatert anleggsliste Indikatorer vedrørende utvikling av anlegg: <ul style="list-style-type: none"> Forprosjekt svømmehall (OPS) pågår. Fylken er kommunalt eiet. Grunnlag for å etablere et samarbeidsprosjekt skianlegg er avklart. Oversikt over anlegg ved skoler og boligområder foreligger. Oversikt over skiltede og merkede turstier og sykkelruter, rasteplasser m.m. foreligger. 	<p>Mål 2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> Vedlikeholdsplan og driftsplan foreligger. Plan for sanering foreligger. Indikatorer vedrørende utvikling av anlegg: <ul style="list-style-type: none"> Avklart framdrift ny svømmehall/svømmehall er bygget. Plan for utvikling av Fylken foreligger. Arbeid skianlegg igangsatt. Alle skoler og boligområder har definerte arealer/anlegg for fysisk aktivitet. Turstier, skiløyper og sykkelruter, rasteplasser m.m. i kommunen er tilstrekkelig merket.

Kommentar:

Det er av avgjørende betydning for å nå målene i planen innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv at det er tilgang til arenaer, anlegg, møteplasser for barn, unge, voksne og eldre. Gjennom forvaltning av spillemidlene har kommunen en sentral rolle i arbeidet for å sikre god anleggsutvikling. Dette innebærer å delta og veilede i planarbeid og behovsvurderinger. Kommunen hjelper frivillige lag/foreninger med å utvikle gode spillemiddelsøknader, og initierer og påvirker offentlige og private aktører til å samarbeide om anleggsutvikling.

Drift og utvikling av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er en nødvendighet for å kunne gjennomføre ønskede aktiviteter, og nå de mål som er redegjort for på de tre foregående hovedtemaer. Anleggene er et middel for å nå mål innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, og vurderes som så viktig at det er et eget fokusområde i planen med spesifikke mål og strategier. For anleggene er to forhold viktig:

1. Vedlikehold og å opprettholde funksjonalitet på de anlegg som finnes i Elverum for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv – dette innebærer samtidig at en må ta stilling til hvilke anlegg som skal saneres. Jfr. egen anleggsoversikt.
2. Hvilke investeringer som skal prioriteres i nyanlegg og/eller oppgradering av eksisterende anlegg.

Anleggsutvikling for idrett m.v. vurderes også som viktig for utviklingen av Elverum som regionsenter og attraktivt bosteds- og studiested. Da utvikling av anlegg og prioriteringer i så måte er krevende prosesser, er det viktig også å ha et langsiktig perspektiv som går utover planperioden.

Gjennom årene er et stort antall anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv blitt realisert i Elverum med bl.a. spillemiddeltilskudd via fylkeskommunen. Behovene og aktiviteten endrer seg over tid, og derfor er det stadig press på midler til nye anlegg og rehabilitering av gamle anlegg.

I perioden 2014 til 2022 er det utviklet/gitt spillemidler til 38 ordinære anlegg, totalt tilskudd fra spillemidler i perioden er cirka 53 millioner kroner. 37 nærmiljøanlegg er utviklet med tilskudd på til sammen cirka 7,5 millioner kroner.

Større anlegg er veldig kostnadskrevenne både å bygge og drifte, og et samarbeid mellom kommune og frivillige lag vil ofte være helt nødvendig. Kommuneøkonomiens begrensninger er naturlig nok begrensende også for utvikling av gode anlegg.

Nesten alle anlegg som i dag er i drift i Elverum er tildelt spillemidler. Dette betyr at Kulturdepartementets anleggsregister er den beste oversikten som finnes over anlegg i kommunen. Oversikten viser at det pr. 2022 er 126 nærmiljøanlegg og 177 ordinære anlegg/anleggsenheter i drift. (Se <https://www.anleggsregisteret.no/>).

Som underlag for denne strategiske planens mål for anlegg, og som grunnlag for fortløpende realisering av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum finnes en plan for anleggsutvikling som fortløpende oppdateres. Plan for anleggsutvikling tar utgangspunkt i:

- ✚ Vurdering av nye behov for anlegg og områder, prioritert etter mål og strategier og med grunnlag i behovsvurderinger.
- ✚ Rammebetingelser ut fra kommunens økonomiske evne (økonomiplan) og øvrige betingelser som er lagt for tildeling av offentlige bevilgninger.
- ✚ Ivaretagelse av allmennhetens rettigheter og behov knyttet til utøvelse av friluftsliv.
- ✚ Kommunens utbyggingsplaner og øvrige arealplaner.

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

I tillegg er det et årlig rullerende handlingsplan for ordinære idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. Handlingsplanen for anlegg oppdateres, prioriteres og behandles årlig som egen sak i formannskap og kommunestyre (i november/desember). Ordinære anlegg det skal søkes om spillemidler til, må være en del av vedtatt kommunal anleggsplan. Det skal være samsvar mellom kommunens handlingsplan og prioriterte søknader om spillemidler. Søknader om spillemidler til anleggsutvikling samles i to grupper: ordinære søknader (idrett, friluftsliv og rehabilitering) samt nærmiljøanlegg. Dette vil være utgangspunktet for prioritering av Elverum Idrettsråd og den endelige politiske behandlingen i formannskap og kommunestyret. Listen for langsiktige uprioriterte behov justeres og oppdateres ved rulling. Det kommer stadig nye behov for anlegg som er viktig å synliggjøre. Anlegg fra de uprioriterte listene kan bli realisert før selve temaplanen skal revideres.

«Handlingsplan for idrett og nærmiljø» et viktig og nødvendig underlag for denne planen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv for at kommunen og frivillige lag/foreninger skal ha rett til å søke spillemidler. Siste vedtatte handlingsplan i kommunestyresak KS-123/22 [finnes her](#).

Bilde: Tilpassede anlegg er viktig som grunnlag for aktivitet. Her vannes «Fylken» så skøytene kan tas i bruk.

3 Organisering og gjennomføring

3.1 Generelt

Kommunen skal søke å organisere sine tjenester slik at tjenestemottakeren får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Tjenester fra kommunen som følger av de mål og strategier som er redegjort for i denne planen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er for en del ikke lovpålagte tjenester. Imidlertid er det god tradisjon for og godt kunnskapsgrunnlag for at lokalsamfunn er tjent med å holde seg med kompetanse og kapasitet som kan bidra til å tilrettelegge for aktiv utøvelse av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv for befolkningen. Argumentene i så måte er mange – jfr. bidraget som gis til å forebygge god helse, fremme livskvalitet og mestring, gi gode opplevelser/underholdning, skape identitet og tilhørighet m.v.

Virksomheten innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv har et svært stort innslag av frivillig innsats og privat initiativ. Dette medfører at gode resultater og god ressursutnyttelse er betinget av godt samarbeid mellom offentlig sektor (kommune, fylkeskommune og stat) og privat sektor (frivillige organisasjoner/idrettens organisasjoner, næringsliv o.a.). Det er således av særlig stor betydning at særlig kommunens administrasjon og idretts- og friluftsansjoner innenfor kommunens grenser finner fram til felles forståelse, god organisering og god arbeidsdeling. Dette vil være grunnlag for god motivasjon for å gjennomføre det arbeid som skal gjøres i henhold til strategiene slik at målene nås (se kapittel 2).

På bakgrunn av denne temaplanens mål og strategier, skal det gjennom den rullerende Handlingsplan – Økonomiplan for 4-års perioder for kommunen, formuleres og prioriteres tiltak og aktiviteter som oppfyller strategiene. Dette er i neste omgang grunnlag for den årlige tjenesteproduksjonen i kommunens regi.

Gjennomføringskraft for å realisere mål og strategier i planen finnes i kommunens organisasjon. I tillegg må det videreutvikles og organiseres opp effektive samarbeid med:

- ✚ Elverum Idrettsråd.
- ✚ Idrettslagenes styrer og ledelse.
- ✚ Friluftsansjoner (Turistforeningen/Barnas Turlag, Elverum Turforening, Speiderne, Jakt- og fiskeforeningene og andre relevante).
- ✚ Elverum videregående skole.
- ✚ Høgskolen i Innlandet.
- ✚ Næringslivsansjoner og bedrifter i Elverum.
- ✚ Eldre menneskers organisasjoner.
- ✚ Andre aktuelle.

Under følger en tabellarisk oversikt over planens mål og de aktuelle bidragsytere i arbeidet for å nå målene.

3.2 Gjennomføring i henhold til mål

Tabellen under viser hvilke kommunale sektorer/staber og enheter som er aktuelle for å gjennomføre tiltak og aktiviteter (tjenesteproduksjon) for å bidra til at målene nås gjennom de valgte strategier (se kapittel 2). Tilsvarende vises i kolonnen «Andre/samarbeidspartnere» instanser i lokalsamfunnet utenfor kommunens organisasjon som kan bidra til måloppnåelse med sin virksomhet. Det ideelle er «sømløst» og forståelsesfullt samarbeid mot felles mål.

MÅL 2027	Kommunal gjennomføring	Andre/samarbeidspartnere
<p>Idrett:</p> <ol style="list-style-type: none"> I Elverum deltar alle innbyggere som ønsker det - barn, unge, voksne og eldre – i organisert idrett. Breddeidrett, i betydningen bred deltakelse fra befolkningen i organisert idrett, er ønskelig – 30% av innbyggerne er medlem av ett idrettslag. I Elverum er det et mangfold av muligheter for idrettsutøvelse – individuelt eller i lag. I Elverum er minimum 15% av befolkningen aktive idrettsutøvere. I Elverum er det tilrettelagt for toppidrettsutøvelse innen utvalgte idretter. Ambisjonen for 2027 som følge av toppidrettsutøvelse er: <ol style="list-style-type: none"> 20 norske mestre. Rekruttering til 5 forbundslag på nasjonalt nivå. 	<ul style="list-style-type: none"> Sektor for kultur Sektor for skole Samfunnsutviklingsstaben 	<ul style="list-style-type: none"> Elverum Idrettsråd Idrettslagene Treningssentrene Trenere Innlandet fylkeskommune Elverum videregående skole Høgskolen i Innlandet
<p>Fysisk aktivitet:</p> <p>Hele Elverums befolkning har, så sant mulig, en form for fysisk aktivitet daglig og ukentlig. Minimum fysisk aktivitet tilsvarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> Voksne: Fysisk aktive i minimum 150 minutter med moderat intensitet eller 75 minutter med høy intensitet per uke, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet. Barn og unge: Fysisk aktivitet minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og intensiteten både moderat og hard. 	<ul style="list-style-type: none"> Sektor for kultur Sektor for skole Sektor for barnehage Sektor for teknikk og miljø – arealplan, byggesak. Sektor for mestring, helse og omsorg. Samfunnsutviklingsstaben Personalstaben 	<ul style="list-style-type: none"> Elverum Idrettsråd Idrettslagene Treningssentrene Trenere Innlandet fylkeskommune Elverum videregående skole Høgskolen i Innlandet Elverum næringsforening/bedrifter. Eldrerådet. Fagforeningene i Elverum. Møteplassen Elverum turforening DNT – Finnskogen Andre
<p>Friluftsliv:</p> <ol style="list-style-type: none"> I Elverum har innbyggere og tilreisende mulighet til å kunne drive alle vanlige og kjente former for friluftsliv som naturforhold, klima og løvverk gir rom for. Elverums befolkning deltar i friluftslivsaktiviteter (jfr. definisjon) i et omfang tilsvarende: <ol style="list-style-type: none"> Barn og unge (inntil 25 år) – mer enn 50% av befolkningen i gjennomsnitt 2 ukentlige aktiviteter eller mer. Voksne - mer enn 30% av befolkningen i gjennomsnittlig 1 ukentlig aktivitet eller mer. 	<ul style="list-style-type: none"> Sektor for kultur Sektor for skole – grunnskole og Elverum Læringscenter Sektor barnehage Sektor for teknikk og miljø – arealplan, veg, park og anlegg. NAV Samfunnsutviklingsstaben 	<ul style="list-style-type: none"> Innlandet fylkeskommune Elverum videregående skole Høgskolen i Innlandet Elverum folkehøgskole Eldrerådet. Fagforeningene i Elverum. Møteplassen Elverum turforening DNT – Finnskogen Andre

MÅL 2027	Kommunal gjennomføring	Andre/samarbeidspartnere
<p>Anlegg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum, som er delfinansiert med spillemidler fra Norsk Tippings virksomhet, er vedlikeholdt og driftes i henhold til en oppsatt standard/krav (jfr. anleggsliste). 2. Anlegg som ikke er i bruk og/eller ikke kan vedlikeholdes er sanert. (jfr. anleggsliste). 3. Det er planlagt for, og om mulig realisert investering i følgende anlegg: <ul style="list-style-type: none"> • Svømmehall i henhold til kravspesifikasjoner. • Fylkesidrettsplassen som tilrettelagt møteplass for egenorganiserte aktiviteter for ungdom. • Skianlegg som tilfredsstiller nasjonale krav. • Tilstrekkelige arealer for fysisk aktivitet ved skoler og boligområder. • Friluftsanlegg: Skilting og merking av turstier og sykkelruter, rasteplasser, gapahuker brygger for bading, kajakutsetting m.m. som viktige anlegg som gjerne har lave investeringskostnader, men med betydelig effekt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sektor for kultur ▪ Sektor for teknikk og miljø – arealplan, veg, park og anlegg. ▪ Eiendomsstaben ▪ Samfunnsutviklingsstaben 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elverum Idrettsråd ▪ Idrettslagene ▪ Spillemiddelforvaltningen ▪ Velforeninger ▪ Innlandet fylkeskommune ▪ Elverum videregående skole ▪ Høgskolen i Innlandet ▪ Elverum turforening ▪ DNT – Finnskogen ▪ Andre ▪ Anno museum ▪ Visit Øst-Norge

Tabell: Oversikt over foreslått organisering av gjennomføring av tjenesteproduksjon og særskilte tiltak og aktiviteter for å realisere målene gjennom de valgte strategier slik planen tar til orde for – jfr. kapittel 2.

Bilde: Søndre Elverum Idrettshall – en av de nyeste hallene i kommunen for idrettslig aktivitet.

4 Finansiering

Samfunnsområdet «Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv» er i særlig grad preget av både offentlig ansvar, privat initiativ og frivillig innsats. Dette gir både store muligheter og noen utfordringer for å ta ut effekter av koordinert innsats og felles finansiering der det er mulig og ønskelig. En rekke modeller med kombinasjon av kommunale midler, private bidrag, dugnadsinnsats, spillemidler og statlige bidrag er tatt i bruk for å investere i - og drifte anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

En del av finansieringen av tjenesteproduksjonen/arbeidsinnsatsen som er nødvendig for å realisere mål og strategier i denne planen finnes i kommuneorganisasjonens ordinære budsjetter, både til investering i anlegg og drift av disse. En viktig faktor er opprettholdelse av tilskuddsmidler til frivilligheten, som et virkemiddel for drift og utvikling av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverumssamfunnet.

Videreutvikling av det tradisjonelt gode samarbeid med næringslivet er også avgjørende for å realisere mål i denne planen. Det er derfor viktig at de mål og strategier som denne planen inneholder, og som søker å favne hele Elverumssamfunnet, kommuniseres godt og gir grunnlag for godt og forståelsesfullt samarbeid mellom kommunen, offentlige organer forøvrig, næringsliv, frivillig sektor og andre. Dette vil være grunnlag for at næringslivets innsats kan innpasses der hvor næringslivet selv ønsker og hvor størst felles effekt oppnås – i medvirkning til anleggsutvikling, i sponsoring til lag, særskilte arrangementer o.a. De aktuelle statlige støtteordningene bidrar primært til ulike sektorformål, og fylkeskommunale støtteordninger skal bidra til en helhetlig utvikling.

Tilskuddsfinansiering fra både statlig, fylkeskommunalt og kommunalt hold samt spillemidler o.a. er en betydelig del av finansieringsordningen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. På dette området er det avgjørende med god overvåkning og oppfølging og godt samarbeid mellom kommunens organisasjon og den enkelte lag, initiativtakere, anleggseiere m.fl.

Med gjeldende støtteordninger utgjør i korte trekk statlige spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet rundt 20 prosent av totalfinansieringen av anlegg (status per 2023). For anlegg og tilrettelegging av områder som det søkes om støtte til, er det store gap mellom økonomiske rammer og godkjente søknader. Et eksempel er spillemidler tildelt Innlandet i 2021: Lag/foreninger i Elverum og kommunens totale budsjetterte kostnad på planlagte og omsøkte anlegg var i sum 93,5 millioner kroner, spillemidler ble søkt tilsvarende 24,4 millioner kroner, tildelte spillemidler ble 7,7 millioner kroner.

Gapene mellom rammer og total søknadssum har vært økende over mange år både for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. De store søknadssummene og antallet gode søknader er en viktig indikasjon på behov, kostnadsnivå og den store viljen til å satse på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i kommunen. Med knappe ressurser blir det avgjørende å bruke de økonomiske ressursene effektivt og prioritert. Fylkeskommunen gir signaler om at det kan bli aktuelt med økt samordning for de tre plantemaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, mer bruk av regionalt samarbeid på tvers av kommuner for anlegg og arealer, og koordinert samarbeid med -og mellom frivillige organisasjoner.

Krav og retningslinjer knyttet til spillemiddelordningen er i stadig endringer. Kulturdepartementet har satt i gang (2022/2023) en ny prosess basert på Hurdalsplattformen som sier: «Regjeringa vil:

- *Ruste opp og byggje fleire idrettsanlegg og lage ein nasjonal plan for idrettsanlegg saman med idrettsbevegelsen.*
- *Gjere momskompensasjon for idrettsanlegg regelstyrt.»*

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

Gjennomgangen skal være ferdig i løpet av vår 2023. I denne sammenhengen har bl.a. [Innlandet Idrettskrets gitt høringsinnspill](#).

Sist, men ikke minst, er enkeltmenneskets bidrag til egen virksomhet innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv helt avgjørende for å nå mål. Enkeltmenneskets/medlemmer i lag og foreninger yter sitt bidrag i form av dugnadsinnsats/arbeid, kontingenter og donasjoner. Ved å skape begeistring rundt tiltak og aktiviteter som må til for å nå mål i denne planen, er summen av enkeltmenneskers og ildsjelers innsats helt avgjørende.

Bilde: Sagtjernet i Elverum med aktivitetspark for barn.

5 Forhold til statlige/regionale planer/føringer

5.1 Globale og nasjonale føringer og forventninger

5.1.1 FNs bærekraftsmål

Det foreligger en rekke planer, meldinger, lover og utredninger på nasjonalt nivå som har betydning for innretning og vektlegging i kommunens plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Under følger et utvalg som vurderes å være av de føringer som er mest sentrale for denne planen på kommunalt nivå.

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Regjeringen legger vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- ✚ Å skape et bærekraftig velferdssamfunn.
- ✚ Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning.
- ✚ Å skape et sosialt bærekraftig samfunn.
- ✚ Å skape et trygt samfunn for alle.

De regionale og lokale myndighetene har sentrale oppgaver med å håndtere disse utfordringene. Det gjelder alle kommuner, uavhengig av størrelse og kompetanse. Planlegging er et av deres viktigste verktøy. Regjeringen har bestemt at [FNs 17 bærekraftsmål](#), som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng og det blir viktig å finne en god balanse mellom mennesker, miljø og økonomi. De tre bærekraftperspektivene henger sammen og er avhengig av hverandre

Bærekraftsmålene består av 17 hovedmål og av disse er målene: *god helse og livskvalitet, likestilling, mindre ulikhet, bærekraftige byer og lokalsamfunn, innovasjon og infrastruktur, livet på land og i vann, stoppe klimaendringene og samarbeid for å nå målene* særlig relevante for kommunens arbeid innen kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv.

5.1.2 Kulturdepartementets føringer

Kulturdepartementet (KUD) utvikler idretts- og frivillighetspolitikk. **Stortingsmelding 26: Den norske idrettsmodellen (2012)** gjelder fortsatt som et viktig grunnlag. Gjennom statlige rammebetingelser bidrar det til at befolkningen i lokalsamfunn har et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud, både i regi av den frivillige medlemsbaserte idretten og gjennom egenorganisert aktivitet. Det innebærer gode idrettsanlegg som gir flest mulig mulighet til å drive fysisk aktivitet og idrett, og som speiler aktivitetsprofilen i befolkningen.

Ny Stortingsmelding (jfr. Stortingsmelding 26 fra 2012 – se over) om idrett ble utsatt grunnet koronapandemien gjennom årene 2020- 2022. I påvente av ny Stortingsmelding la regjeringen frem en [Idrettsstrategi i 2021 – Sterkere tilbake - En mer inkluderende idrett](#).

Strategien tar utgangspunkt i gjeldende mål og målgrupper i idrettspolitikken, og inneholder tiltak for å gjenoppta idrettsaktiviteten etter koronapandemien og bidra til mangfoldig og inkluderende deltakelse. Målet er at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive fysisk aktivitet. Barn og ungdom (6-19 år) og personer med funksjonsnedsettelse er prioriterte målgrupper.

5.1.3 Klima- og miljødepartementets og Miljødirektoratets føringer

Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet forvalter friluftslivspolitikken. Det gjøres ved å legge til rette for at flest mulig får et aktivt friluftsliv, og friluftsliv i nærmiljøet er prioritert. **Stortingsmelding 18 (2015-2016) Natur som kilde til helse og livskvalitet** legger føringer for nasjonalt arbeid med friluftsliv. Gjennom meldingen vil regjeringen bidra til at enda flere driver med friluftsliv, og får oppleve friluftsliv som en kilde til bedre helse og høyere livskvalitet. Meldingen omfatter tiltak og føringer innenfor både motivering og rekruttering til friluftsliv, og innenfor forvaltning av områder for friluftsliv. Regjeringen vil prioritere friluftsliv i nærmiljøet, slik at alle kan delta. Barn, unge og personer som i liten grad er fysisk aktive er prioriterte målgrupper.

[Allemannsretten](#) er et viktig grunnlag for friluftslivet i Norge. Den gir rett til fri ferdsel til fots og på ski i utmark. Rettigheten er et gratis fellesgode som er en del av den norske kulturarven. De viktigste reglene om allemannsretten følger av [Friluftsloven av 1957](#). På bakgrunn av **friluftsloven** (§ 22) har kommunene et ansvar for å fremme allmennhetens friluftslivinteresser. I tillegg har Miljødirektoratet utarbeidet en veileder som beskriver hvordan fysisk tilrettelegging kan gjennomføres med så liten miljøbelastning og inngrep i naturmiljøet og kulturlandskapet som mulig, dette samtidig som at naturmangfoldet og kvaliteten på friluftslivsopplevelsen ivaretas: [Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv \(Miljødirektoratet, 2019\)](#).

5.1.4 Helse- og omsorgsdepartementets og Helsedirektoratets føringer

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Helsedirektoratet utvikler folkehelsepolitikk på tvers av sektorer og samfunnsområder som skaper muligheter og fremmer mestring. Dette skjer blant annet ved å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel. Fysisk aktivitet er en del av ansvarsområdet. [Meld. St. 15 \(2022–2023\) Folkehelsemeldingen – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller](#) er regjeringens gjeldende politikk på området. Regjeringen vil videreføre og videreutvikle et effektivt, systematisk og langsiktig folkehelsearbeid. Meldingen bygger videre på **Meld. St. 19 (2018–2019) Folkehelsemeldingen – Gode liv i et trygt samfunn**. Hovedtrekkene i utfordringsbildet er i all vesentlighet de samme. Særlig på noen områder ønsker regjering å forsterke innsatsen:

- ✚ tidlig innsats for barn og unge
- ✚ forebygging av ensomhet
- ✚ mindre sosial ulikhet i helse

5.1.5 Nasjonal handlingsplan for fysisk aktivitet

Våren 2020 la flere departement fram ny **nasjonal handlingsplan for fysisk aktivitet: [Sammen om aktive liv, 2020–2029](#)**. Regjeringen tar med denne handlingsplanen viktige grep for å skape et mer aktivitetsvennlig samfunn. Fysisk aktivitet understrekes som et nasjonalt hensyn som skal ivaretas i samfunns- og arealplanlegging. Regjeringen vil skape engasjement for økt fysisk aktivitet i hele befolkningen med disse hovedmålene i handlingsplanen:

- ✚ Et mer aktivitetsvennlig samfunn der alle uavhengig av alder, kjønn, funksjonsnivå og sosial bakgrunn gis mulighet til bevegelse og fysisk aktivitet.
- ✚ Andelen i befolkningen som oppfyller helsemessige anbefalinger om fysisk aktivitet er økt med 10 prosentpoeng innen 2025 og 15 prosentpoeng innen 2030.

5.1.6 Sentrale lover og forskrifter

Vesentlige nasjonale føringer med betydning for utøvelsen av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv på kommunalt nivå finnes i lover, forskrifter. Vesentlige for Elverum kommunes innsats for å forebygge og legge til rette for mestring og fysisk aktivitet er:

- ✚ Lov om planlegging og byggesaksbehandling (**Plan- og bygningsloven**)
- ✚ Lov om friluftslivet (**Friluftsløven**)
- ✚ Lov om folkehelsearbeid (**Folkehelseløven**)
- ✚ Lov om barneverntjenester (**Barnevernloven**)
- ✚ Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (**Opplæringsloven**)
- ✚ Lov om barnehager (**Barnehageløven**).
- ✚ Lov om offentlege styresmaktens ansvar for kulturverksemd (**Kulturloven**)

5.2 Regionale føringer – Innlandet fylkeskommune

5.2.1 Innlandsstrategien 2020-2024 – Eventyrlige muligheter

Relevante hovedmål i Innlandsstrategien med betydning for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum er:

- ✚ Fremme god helse og høy livskvalitet.
- ✚ Levende, trygge og inkluderende byer og bygder.
- ✚ Et mangfoldig kulturliv og god ivaretagelse av kulturarven.
- ✚ God og kunnskapsbasert samhandling i samfunnsutviklingen.
- ✚ Bærekraftig naturforvaltning og reduserte klimagassutslipp.

[Innlandsstrategien finnes her.](#)

5.2.2 Regionale planer - Innlandet fylkeskommune

Innlandet fylke har tre regionale planer som alle skal bidra til at Innlandet realiserer bærekraftsmålene:

- ✚ [Regional plan for det inkluderende Innlandet.](#)
- ✚ [Regional plan for samfunnsikkerhet.](#)
- ✚ [Regional plan for klima, energi og miljø.](#)

5.2.3 Kulturstrategi for Innlandet, 2022 – 2026 - Innlandet – best på kultur

[Kulturstrategien](#) har følgende relevante mål:

- ✚ Gjøre det lett å være fysisk aktiv i hverdagen.
- ✚ Attraktive kulturtilbud og gode møteplasser i nærmiljøet.
- ✚ En sterk og engasjert frivillig sektor.
- ✚ Gode muligheter for aktivitet, opplevelser og utvikling innen kulturlivet.
- ✚ Bevaring og gjenbruk av bygninger som klimatilak.

5.2.4 Handlingsplan for seksjon idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, 2023-2028

[Handlingsplanen for seksjon idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv](#) i fylkeskommunen har som visjon: «Innbyggerne i Innlandet er fysisk aktive hver dag – hele livet», og seksjonen arbeider etter følgende mål og strategier:

Mål 1: Innlandet er et aktivitetsvennlig samfunn, der alle uavhengig av alder, kjønn, funksjonsnivå og sosial bakgrunn gis mulighet til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. **Strategier:**

Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2023-2027

- ✚ Utvikling, planarbeid og politikktutforming for fagfeltet idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal være basert på et godt kunnskapsgrunnlag.
- ✚ Vi skal bygge nettverk for samarbeid og koordinering av kompetansearbeid og aktivitetstiltak mellom det offentlige, frivillighetens organisasjoner, næringsliv og akademia.
- ✚ Innlandet skal være godt tilrettelagt med anlegg og områder for både organisert og egenorganisert fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Mål 2: Økt andel av innbyggerne i Innlandet oppfyller Helsedirektoratets anbefalinger om fysisk aktivitet. **Strategier:**

- ✚ Innbyggerne i Innlandet skal oppleve et mangfoldig og inkluderende aktivitetstilbud.
- ✚ Vi skal arbeide for å redusere barrierer for deltakelse, samt styrke motivasjonsfaktorer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

5.3 Idrettens egne føringer – idrettspolitisk dokument.

5.3.1 Idrettspolitisk dokument

Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF) skal arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett etter egne ønsker og behov, uten å bli utsatt for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling. [Idretten vil! er en langtidsplan for norsk idrett i perioden 2019 - 2023](#). Den overordnede visjonen er: «Idrettsglede for alle». Virksomhetsidéen er: Alle skal oppleve idrett, mestring og utvikling i idrettens trygge og gode fellesskap. Overordnet mål er: Flere med – lenger og Flere nye medaljer. Disse strategiske satsingsområdene med disse målene gjelder:

1. Livslang idrett:

- Idretten vil arbeide for et mangfoldig idrettstilbud til alle aldersgrupper og alle idrettslige nivåer.
- Idretten vil tilby idrettsaktivitet av god kvalitet, basert på våre verdier.
- Idretten vil skape et idrettstilbud som inkluderer og er tilrettelagt for alle

2. Bedre idrettslag:

- Idretten vil arbeide for et godt styresett karakterisert ved demokrati, åpenhet og ærlighet.
- Idretten vil at det å være frivillig skal oppleves som et meningsfullt fellesskap til beste for en selv, idrettslagets medlemmer og lokalsamfunnet.
- Idretten vil arbeide for at idrettslaget har økonomi og tilstrekkelig frivillighet til at det kan tilby medlemmer og lokalmiljø god idrettsaktivitet.

3. Flere og bedre idrettsanlegg:

- Idretten vil at det skal bygges anlegg slik at all ønsket aktivitet kan gjennomføres.
- Idretten vil at idrettslagenes kostnader ved bruk av idrettsanlegg skal reduseres gjennom bedre økonomisk forutsigbarhet. Gratisprinsippet bør primært være gjeldende. Idretten vil at all bruk av kommunale og offentlige idrettsanlegg skal være gratis for barn og unge i alderen 6-19 år.
- Idretten vil ta et miljøansvar i planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg.

4. Bedre toppidrett:

- Idretten vil ha utøvere og lag i den absolutte verdensklasse - de beste skal bli bedre.
- Idretten vil ha flere utøvere og lag i verdenstoppen - de beste skal bli flere.
- Idretten vil hjelpe unge utøvere i overgangen til toppidrett på seniornivå.

Oppdatering av dette planverket skjer på Idrettsforbundets ting i juni 2023.

5.3.2 Norges Idrettsforbunds bærekraftstrategi

Idrettslig virksomhet har påvirkning på alle FNs 17 bærekraftsmål. Norges idrettsforbund (NIF) har prioritert fem strategiske fokusområder som har vesentlig påvirkning på samfunn og miljø i forbundets bærekraftstrategi:

1. Livslang idrettsglede og sunn idrett
2. Inkluderende, mangfoldig og likestilt idrett
3. Etisk og fremtidsrettet utvikling
4. Ansvarlig ressursbruk i idretten
5. Grønne idrettsarenaer

Å drive idrett har i seg selv positiv påvirkning i folks liv. NIF framhever at vi må være bevisst hvordan vi kan forsterke de positive effektene av idretten, samtidig som vi adresserer og reduserer vår negative innvirkning på mennesker og miljø. Idretten som utøves og leveres over hele landet hver dag, kan bli en enda sterkere bidragsyter til bærekraftig utvikling. [NIF's bærekraftstrategi er her.](#)

Bilde: På vinterstid har Elverum milevis av godt tilrettelagte skiløyper å by på – Elverum Turforening med stor dugnadsinnsats fra mange sørger for dette tilbudet til folkehelse og trivsel for mange.

6 Kommunikasjon

Den strategiske planen: «Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum» vil være et godt grunnlag for aktiv gjennomføring, jo bedre planen med sine mål og strategier er kommunisert, forstått og akseptert blant alle som skal medvirke til gjennomføringen. Dette krever god kommunikasjon og god dialog både i planleggingsfasen og gjennomføringsfasen. Dette er i planfasen forsøkt ivaretatt gjennom medvirkning fra berørte grupper (jfr. mandatet gitt fra kommunestyret samt planstrategiens intensjoner).

Målrettet og bevisst kommunikasjonsarbeid (jfr. også kommunens kommunikasjonsstrategi) i tilknytning til denne planen skal bidra til å:

- Gjøre planens innhold kjent intern i kommunens administrasjon, ute i Elverumssamfunnet og blant sentrale samarbeidspartnere.
- Motivere til arbeid og innsats for å nå planens mål.
- Sikre god oppfølging, oppdatering og eventuell justering underveis i gjennomføringsfasen.

Sentrale aktører det er naturlig å gå i dialog med for å nå planens mål og strategier er:

- Frivilligheten
- Idrettslag
- Næringsliv
- Offentlige: Innlandet fylkeskommune (videregående utdanning), Statsforvalteren i Innlandet, Høgskolen i Innlandet.

Generelt påpekes at god, bevisst og planlagt kommunikasjon mot utvalgte målgrupper er viktig for å skape oppmerksomhet om selve planen og de samfunnsforhold som danner bakgrunnen for at det er planverk på området. Det gjelder også ved gjennomføringen av planen for å sikre god og effektiv gjennomføring, godt samarbeid og måloppnåelse.

Kilder

- [Kommuneplan – 2010-2022 - Samfunnsdelen: «Elverum mot 2030».](#)
- [«Strategisk plan for folkehelsearbeid i Elverum kommune 2019-2023».](#)
- [Frivillighetsmelding for Elverum kommune.](#)
- Veileder: [«Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet».](#) Kultur- og kirkedepartementet, 2014.
- [Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2019-2023 \(Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019\).](#)
- [Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv \(Miljødirektoratet, 2019\).](#)
- [Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet \(Klima- og miljødepartementet 2018\).](#)
- [Stortingsmelding 10: Frivilligheten – sterk, selvstendig, mangfoldig – Den statlige frivillighetspolitikken: Meld. St. 10 \(2018–2019\) - regjeringen.no.](#)
- [Meld. St. 19 \(2018–2019\) Folkehelsemeldingen – Gode liv i et trygt samfunn](#)
- [Meld. St. 15 \(2022–2023\) Folkehelsemeldinga — Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar](#)
- [Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett \(Kulturdepartementet, 2021\).](#)
- [Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet i Innlandet fylke, 2022.](#)
- [UNGData undersøkelser for Elverum Kommune.](#)
- [Folkehelseprofil for Elverum.](#)

Vedlegg

- Anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Elverum – <https://www.anleggsregisteret.no/>
- Elverum kommune - mulige virkemidler sett opp mot mål og strategier – eget dokument.